Eduskunnan tarkastusvaliokunta

K 2/2024 vp Hallituksen vuosikertomus 2024

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa Eduskunnan kannanotosta EK 22/2021 vp – O 4/2021 vp – TrVM 2/2021 vp.

Kannanotossa ”*Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtionhallinnon matkustamiseen liittyvän ohjeistuksen selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Ohjauksen ja neuvonnan riittävyydestä sekä ohjeistuksen noudattamisen valvonnasta tulee myös huolehtia. Yksittäisenä kysymyksenä tulee selvittää, miten virkamatkoista kertyvien kanta-asiakkuusetujen käyttöä pitäisi ohjeistaa niin, että käytännöt olisivat yhdenmukaisia, selkeitä ja noudatettavissa. Hallituksen tulee lisäksi tehdä kokonaisarviointi siitä, tuoko virkamiehelle annettu suositus tehdä henkilökohtainen kanta-asiakkuussopimus lentoyhtiön kanssa valtion virkamatkustukseen riittäviä taloudellisia tai muita olennaisia hyötyjä, jotta sen säilyttäminen tiedossa olevista ongelmista huolimatta olisi jatkossakin perusteltu.*”

Ministeriön näkemystä pyydetään eduskunnan kannanoton toteutumisesta sekä arviota valtionhallinnon matkustamiseen liittyvän ohjeistuksen toimivuudesta ja ohjeistuksen noudattamisen valvonnasta. Lisäksi pyydetään selvittämään, onko ministeriössä ja sen alaisissa virastoissa esimerkiksi kohdistettu sisäisen tarkastuksen toimia matkahallintoon viime vuosina.

Ministeriössä virkamatkustusta ohjaavat valtion matkustussääntö, valtion matkustusstrategia, ministeriön työjärjestys ja taloussääntö, ministerin käsikirja, valtion hankintoja koskevat ohjeet sekä lisäksi muut valtiovarainministeriön, Valtiokonttorin ja Verohallinnon antamat ohjeet. Valtioneuvoston kanslia laatii yhdessä ministeriöiden kanssa Valtioneuvoston matkustusohjeen, koska matkustuksen ohjauksesta ministeriöiden osalta vastaa nykyisin Valtioneuvoston ohjesäännön nojalla valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston kanslia antaa selvityksen ministeriöiden ohjeistuksesta omassa lausunnossaan. Edellä mainitut ohjeistukset sisältävät myös kanta-asiakkuuksiin liittyvää ohjeistusta. Ohjeistuksella varmistetaan, että virkamatkustamisen käytännöt ovat valtiolla yhdenmukaisia.

Hallinnonalan virastoista sekä Maanmittauslaitoksessa että Ruokavirastossa on matkustusohjetta päivitetty kuluvana vuonna. Molemmat virastot ovat osallistuneet myös Palkeiden matkustuksen hallinnan kehittämisprojektiin. Ruokaviraston matkustusohje ja taloussääntö koskevat myös elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistoa. Luonnonvarakeskuksessa matkustusohjeistus sisältyy viraston taloussääntöön.

Virastojen ja laitosten pääjohtajat raportoivat matka- ja edustusmenoista ministeriölle säännöllisesti ohjeistuksen ja taloussäännön mukaisesti. MMM:n hallinnonalalla virastojen ja laitosten pääjohtajien matkamääräyksen antaa ministeriön kansliapäällikkö (ml. ulkopuolisten rahoittamat matkat). Maa- ja metsätalousministeriön taloussäännön mukaan hallinto- ja kehittämistoimialan päällikkö seuraa ja valvoo hallinnonalan kirjanpitoyksikön pääjohtajan tai vastaavan virkamatkoja säännöllisesti valtiovarainministeriön ohjeen mukaisesti.

Matkustuksen pääasiallinen valvonta tapahtuu ministeriössä aina edellytettävien matkamääräysten, Palkeissa tehtävän tarkastuksen ja päällikkötason suorittaman matkalaskujen hyväksymisprosessin kautta. Pääsääntöisesti myös hallinnonalan virastoissa on vastaavat menettelyt.

Matkustukseen ei ole 2020-luvulla kohdistunut sisäisen tarkastuksen tarkastuksia.

MMM katsoo, että kaiken kaikkiaan valtionhallinnon matkustamiseen liittyvä ohjeistus ja sen noudattamisen valvonta toimivat ministeriössä ja sen hallinnonalalla asianmukaisesti.

Talousjohtaja Matti Hyytinen

Laskentapäällikkö Juha Karjalainen

Liite Hallinnonalan virastojen kommentit

Jakelu trv@eduskunta.fi

LIITE. Hallinnonalan virastojen kommentit

Tässä luvussa annetaan määräykset menettelyistä havaittaessa taloudenhoidossa virheitä tai väärinkäytöksiä. Määräyksillä varmistetaan, että havainnoista ilmoitetaan ja että ilmoituksiin reagoidaan asianmukaisesti.

Luonnonvarakeskus

Varsinaisia muutoksia ei ole tehty, mutta tarkennuksia/päivityksiä tehdään aina tarpeen mukaan matkustussääntöä noudattaen.

Meillä ei ole listausta viime vuosina tehdyistä muutoksista.

Lukella on tehty helmikuussa 2019 BDO:n toimesta sisäinen tarkastus matkahallintoon eikä siinä löytynyt huomautettavaa.

Taloussäännöstämme löytyy oheinen kohta:

4.4 Maksukortit ja asiakaskortit
Luonnonvarakeskuksen maksuaikakortteina käytetään Hansel Oy:n kilpailuttamia maksuaikakortteja. Luonnonvarakeskuksella voi olla kauppa- ja tukkuliikkeiden myöntämiä erityisluottokortteja ja asiakaskortteja tilanteissa, joissa ko. kortti on edellytys taloudellisesti merkityksellisen alennuksen tai edun saamiselle valtiolle.

Maksuaikakortteja saa käyttää vain työ- ja virkatehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen kohdan 5.3 (Menoon sitoutuminen ja menopäätöksen tekijät) mukaisesti. Luonnonvarakeskuksen henkilöstön käytössä olevilla maksuaikakorteilla ei ole käteisnosto-oikeutta. Käteisnosto-oikeus ja käyttörajan nosto voidaan myöntää tapauskohtaisesti. Henkilölle myönnettävästä käteisnosto-oikeudesta ja käyttörajan nostosta päättää yksikönjohtaja/palveluryhmän johtaja. Käteisnosto-oikeuksien ja käyttörajan nostoa koskevan muutoksen tilaamisesta vastaa Talouspalvelut -tiimin esihenkilö.

Maksuaikakorttiin, kauppa- ja tukkuliikkeiden erityisluotto- ja asiakaskortteihin kytketyt sopimusalennukset ja -edut kuuluvat Luonnonvarakeskukselle ja edut tulee hyödyntää Luonnonvarakeskuksen menoihin. Luonnonvarakeskuksen maksuaikakorttien käytön yhteydessä ei saa käyttää henkilökohtaisia asiakaskortteja tms.

Talous ja toimitilat -palveluryhmä vastaa maksuaikakorttien hakemiseen liittyvästä prosessista.

Maksuaikakorttien käytöstä on erillinen taloussääntöä täydentävä ohje, jonka antaa talousjohtaja Talouspalvelut –tiimin esihenkilön esittelystä.

Maanmittauslaitos

Matkustuksen osalta Maanmittauslaitoksessa ei ole tehty viimeisen viiden vuoden aikana sisäistä tarkastusta. Osana VTV:n tarkastuksia ja ulkopuolisen rahoitukseen kohdistuvia kirjanpidon tarkastuksia kuuluu myös matkustukseen liittyviä asioita.

Maanmittauslaitoksessa on tehty sisäinen auditointi vuonna 2023, jossa kartoitettiin matkustuksen kipupisteitä ja haettiin työtapojen tehostamisen kohteita. Samaan aikaan osallistuttiin

Palkeitten vetämään matkustusPro –pilottiin, jossa käytiin yhdessä matkustukseen liittyviä asioita läpi ja tehtiin kehittämissuunnitelma. Näistä poimittiin vuoden 2024 matkustusohjeeseen korjaustoimenpiteitä. Kehittämistoimia tehdään jatkossakin, esimerkiksi vuoden 2025 alussa tehtävä maksuaikakorttien uusiminen tuo uusia piirteitä matkustuksen käytäntöihin.

Matkustusohje käydään Maanmittauslaitoksessa vuosittain läpi ja tarkistetaan sen ajantasaisuus suhteessa valtiotasoiseen ohjaukseen. Viime vuosina matkustusohjetta on verrattu Maa- ja metsätalousministeriön käytössä olevaan matkustussääntöön. Lisäksi matkustusohjetta pyritään täydentämään konkreettisin käytännön esimerkein.

Lentomatkustamisen henkilökohtaisien etuohjelmien käyttö käytännöntasolla ei ole ongelmatonta. Maanmittauslaitoksessa on ohjeistettu kanta-asiakaskäytännöt, mutta henkilökohtaisten etuohjelmien valvonta on käytännössä hyvin hankalaa käytössä olevilla resursseilla. On mahdollista, että pisteet vanhenevat tai matkustaja on eläköitynyt ennen kuin pisteet on käytetty. Käytettävissä olevia pisteitä ei pysty raportoimaan mistään, joka hankaloittaa merkittävästi tilannetta. Kokemuksemme mukaan hallinnollista työtä syntyy enemmän kuin mitä varsinainen hyöty matkakustannusten alentamiseksi olisi.

Yleisellä tasolla valtionhallinnon matkustuksen ohjeet ovat jääneet osittain jälkeen työelämän kehityksestä. Esimerkiksi monipaikkaisen työn tai joustavan työajan mukanaan tuomia vaikutuksia ei aina ole otettu huomioon matkustuksen ohjeita mietittäessä.

Ruokavirasto

Ruokaviraston matkustusohje on päivitetty 2.4.2024.
Ruokavirasto on osallistunut Palkeiden koordinoimaan MatkustusPro-kehittämisprojektiin 10/2023 alkaen, jonka tarkoituksena oli yhtenäistää matkustusprosessin toimintatapoja. MatkustusPro:ssa tunnistettiin Ruokaviraston matkustuksen toimivia käytäntöjä, ja Palkeet tekivät ehdotuksen matkustuksen kehityskohteista perustuen Palkeiden tarkastuspalvelun tietoihin ja havaintoihin liittyen mm. Ruokaviraston laskujen palautusten syihin.

MatkustusPro -projektin myötä Ruokaviraston matkustusohje päivitettiin 04/2024 huomioiden uusin Valtion matkustussääntö ja Valtion matkustusstrategia, sekä uudistetut matkustuksen intrasivut julkaistiin 08/2024. Matkustuksen intranet-sivujen päivityksessä käytettiin palvelumuotoilua ja sivut ovat rakennettu matkustajan näkökulmasta huomioiden matkustusohjeet.
Käytäntöjen muutos: Ohjeiden päivityksen jälkeen ruokaviraston matkustusohje on käyty läpi Palkeiden kanssa ja Palkeiden asiakaskohtainen työohje (erityispiireet) on päivitetty vastaamaan viraston ohjeistusta. Palkeiden tarkastuspalvelu on virastoon yhteydessä sovituista tarkastettavista asioista matka- ja kululaskuilla, mikäli huomataan mikäli ohjeistusta ei ole noudatettu tai tarvitaan virastosta tulkintaa.

Ruokaviraston kanta-asiakkuuksien ohjeistus on saatavilla omassa intranet-sivullaan. Finnair Plus kanta-asiakkuuksien perustamista hallinnoidaan matkustusprosessissa talousjaostosta käsin. Ruokaviraston ohje perustuu VM:n ohjeeseen Virkamatkustaminen ja kanta-asiakasohjelmien hyödyntäminen VN/14770/2021-VM-1, 1.6.2021. Ruokavirasto hallinnoi Finnair plus- korttien tilaukset, ja Finnair plus- korttien haltijoita seurataan viraston sisäisessä asianhallintajärjestelmässä.
Ruokaviraston matkustukseen ei ole tehty virallisesti sisäistä tarkastusta. Ruokaviraston talousjaosto on kuitenkin yhteistyössä Palvelukeskus Palkeiden kanssa puuttuneet epäkohtiin, kun niitä on noussut esille tarkastuspalvelussa tarkennettujen ohjeistuksien myötä.

VN/4899/2024-MMM-10

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Karjalainen Juha 91214075H	Hyytinen Matti 91293678B
2024-09-10	2024-09-10